

Vindkraftverk, översiktsplan och/eller fördjupad översiktsplan – Frågor och svar

"- Hur kommer du (i första stycket) fram till att myndigheterna *inte* ska tillämpa 1 kap 1 § punkt 1 i miljöbalken vid prövning av tillstånd eller anmälan?"

Vad jag menar är att tillståndsgivande myndigheter i dag inte behöver beakta/bedöma de maskinrelaterade hälso- och säkerhetsriskerna, eftersom de inte alls redovisas av tillverkare och/eller projektörer/verksamhetsutövare i samband med samrådet och under tillståndsprocessen. Dvs. därigenom behöver inte berörd(a) myndighet(er) heller bedöma överensstämmelsen med MD:s portalparagraf.

"- Menar du verkligen att ett helt kraftverk kan definieras som en "maskin"?

Vindkraftverk är en produkt, det vill säga en "maskin" i enlighet med Europaparlamentets och Rådets maskindirektiv (MD) 2006/42/EC (AFS 2008:3), tillämpningsområde § 1a) och definition § 4a).

För ett vindkraftverk som togs i drift före 2009-12.29 gällde MD 98/37/EG. För de vindkraftverk som tas i drift efter nämnda datum måste de grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskraven i enlighet med alla relevanta EG-direktiv med stöd av harmoniserade standarder av typ "A" och "B", som maskindirektiv (MD) 2006/42/EC, lågspänningsdirektiv (LVD) 2006/95/EC och EMC-direktiv (EMCD) 2004/108/EC, direktivet för tryckbärande anordningar (PED) 97/23/EC och direktivet för enkla tryckkärl (SPVD) 87/404/EEC vara uppfyllda för att vindkraftverk skall få CE-märkas och tas i drift. Dessutom måste relevanta fordringar i direktivet för utförande av personlig skyddsutrustning (PPED) 89/686/EC samt Arbetsmiljöverkets föreskrift, AFS 2006:04 - Användning av arbetsutrustning vara uppfyllda för, att arbetsgivare/verksamhetsutövare skall få använda maskinen/vindkraftverket. NOTERA, att ingen maskinsäkerhetsstandard av typ "C" har ännu antagits för vindkraftverk.

OBSERVERA även, att Arbetsmiljöverket (AV) i sitt yttrande till Åklagarmyndigheten, Riksenheten för miljö- och arbetsmiljöbrott i MALMÖ (Dnr. ÅM 2010/1741), bl.a. uppgivit, att **"ett vindkraftverk är en maskin som omfattas av Arbetsmiljöverkets föreskrifter om maskiner, AFS 2008:3 när maskinen släpps ut på marknaden eller tas i drift. Föreskrifterna överför maskindirektivet (MD) 2006/42/EG till svensk rätt"**.

Arbetsmiljöverket uppger också som komplettering till maskindirektivets bilaga 1, punkt 1:

- *identifiera de riskkällor som maskinerna kan ge upphov till och risksituationerna i anslutning till dess, ("Här är det relevant med information om räckvidd för iskast etc. AV's kommentar").*

Arbetsmiljöverket påtalar bl.a. även följande i sitt yttrande: "Av Bilagan, punkt 2 framgår det att risker som noterats ska åtgärdas med hänsyn till principerna för integration av säkerheten enligt punkt 1.1.2." (Principer för integration av säkerhet). Dessutom understryker AV under punkt 1.1.2 b), att "Information ska ges till användarna om kvarvarande risker som beror på otillräcklighet i de skyddsåtgärder som vidtagits samt ange om särskild utbildning krävs och om personlig skyddsutrustning behöver tillhandahållas".

NOTERA att detta är absolut nödvändigt för "Tillverkaren"/"Importören", att uppge kvarvarande risker för de farliga hälso- och säkerhetsrisker som bland annat blir en konsekvens av att vindkraftverkets rotor och rotorblad inte kan byggas in eller kapslas in. Vindkraftverk i vårt klimat kommer bevisligen att ge upphov till mycket farliga säkerhetsrisker bland annat i form av fallande och utkast av föremål (t.ex. farliga

iskast/isklumpar, rotorblad/blad delar, bultar). De av "Tillverkaren"/"Importören" till "Användaren"/"Verksamhetsutövaren" uppgivna kompletterande skyddsåtgärder måste vara åtgärdade för att vindkraftverk slutligt skall få CE-märkas och tas i drift, t.ex. måste inhägnaden som inte får kunna beträdas då vindkraftverk är i drift, placeras på tillräckligt avstånd från riskområdet.

Då MD:s grundläggande (väsentliga) säkerhetskrav måste uppfyllas, uppfyller inte vindkraftverkets tekniska skyddsfunktionslösningar och lösningen med skyltning säkerhetskrav för att få CE-märka samt ta i drift och i bruk vindkraftverk enligt MD 2006/42/EC (AFS 2008:3), bilaga 1 punkterna 1.1.2 b), ("Principer för integration av säkerheten" – "Nödvändiga skyddsåtgärder skall vidtas för sådana risker som inte kan undanröjas") och 1.3.3 ("Risker orsakade av fallande eller utkastande föremål"), då i detta fall en högre säkerhetsnivå billigt och enkelt kan erhållas genom inhägnad och förreglad(e) grind (ar).

Arbetsmiljöverkets (AV:s) föreskrifter om skyltar och signaler för hälsa och säkerhet under arbete samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna AFS 2008:13.

Arbetsmiljöverket föreskriver med stöd av 18 § arbetsmiljöförordningen(1977:1166) följande.

Skyldigheter - Utdrag ur 2 §:

"Skyltar, märkning och signaler används då riskerna inte kan undvikas eller begränsas tillräckligt mycket genom allmänna tekniska skyddsåtgärder eller arbetsorganisatoriska åtgärder".

AV:s kommentar till 2 §:

"Det är inte meningen att skyltar och signaler ska prioriteras framför andra skyddsåtgärder".

Observera även att skyddsfunktioner och/eller varningsskyltar inte heller frikänner arbetsgivare/verksamhetsutövarens från ansvar då en högre säkerhetsnivå genom inhägnad, i detta fall enkelt och billigt, är möjligt.

Organisatoriska lösningar som instruktion och/eller utbildning är inte heller är tillräckligt som permanent lösning när det går att göra tekniska lösningar, se AFS 2008:3 (MD 2006/42/EC), bilaga 1, punkten 1.1.2 b).

"Tillverkarens"/"Importörens" krav på riskområdet inkluderande riskavståndet till vägar (allmänna och/eller enskilda, privata) måste också beaktats i planarbetet och i tillstånds-/anmälningsprocessen vilket innebär att de grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskraven samt kravet enligt miljöbalkens portalparagraf 1 kap. 1 §, punkt 1, **att människor hälsa skall skyddas mot skador och andra olägenheter**, måste uppfyllts.

Ett typ- och projektgodkännande förfarande enligt den internationella standarden SS-EN 61400-1:2006 (IEC 61400-1:2005, ed. 3)"Vindkraftverk – Del 1: Säkerhetsfordringar" uppfyller inte krav för "EG:s- typkontroll", det vill säga att vindkraftverk på uppställningsplatsen i kallt och/eller isigt klimat/miljö inte uppfyller de relevanta EG-produktdirektivens grundläggande hälso- och säkerhetskrav, trots typgodkännandet. Det kan alltså konstateras, att standarden SS-EN 61400-1 (IEC 61400-1) inte erbjuder presumtion om överensstämmelse med MD 2006/42/EC, LVD 2006/95/EC och EMCD 2004/108/EC.

Standarden SS-EN (IEC) 61400 definierar –10 grader C temperatur som "normal" och –15 grader C som "extrem" dimensionerande temperatur. Är vindkraftverkets

uppställningsplats belägen i en s.k. "extraordinär klimatzon" som "offshore" kallt och/eller isigt klimat måste vindkraftverkets tillverkare och köpare fastställa dimensionerande konstruktionsförsättningar i enlighet med vindturbinklass S (WT-class S) för att säkerställa, att vindkraftverkets konstruktioner har tillräcklig hållfasthet för uppställningsplatsen ("site condition").

OBSERVERA att det inte finns någon harmoniserad maskinsäkerhetsstandard för nedisning av maskinkonstruktioner i kallt och isigt klimat/miljö. Den internationella standarden SS-ISO 12494 ("Nedisning av konstruktioner på grund av fukt i luften") är inte någon harmoniserad europastandard (EN) för maskiner utarbetat på uppdrag av Europeiska kommissionen och som har publicerat i den officiella EG-tidningen (OJ). Standarden är alltså inte relevant för vindkraftverk uppställda och i yrkesmässigt bruk i kallt och/eller isigt klimat/miljö. Utvecklingen av vindkraftverk i kallt och/eller isigt klimat/miljö är fortfarande på "prototypstadiet", då nödvändig kunskap om de speciella förhållandena avseende maskinsäkerhet med ingående konstruktions och säkerhetstekniska lösningar fortfarande saknas.

Isbildning och isbeläggning på vindkraftverkens rotorblad kan förutom att utsätta person och i förekommande fall egendom och husdjur för mycket farliga säkerhetsrisker också orsakar stora vibrationsproblem på grund av olika is påbyggnader på rotorbladen. Lokal isbildning, vibrationer och låg temperatur kan leda till rotorbladsbrott, förkortad livslängd på grund av materialutmattning och allvarliga skador på vindkraftverk, samtidigt som säkerhetsriskerna för personer, egendom och husdjur ökar om inte hela riskområdet runt vindkraftverket är inhägnat. Det skall påpekas, att utmattningsbrott utgör ca 80 procent av alla strukturella haverier, dels beroende på att dagens beräkningsmodeller för konstruktion och livslängd baseras på statistisk data eller empiriska data genom definition av säkerhetsfaktorer och inte på förståelse av grundläggande brottmekanismer och de klimatiska förhållandenas påverkan, framför allt i kallt klimat. Notera även, att sikten kan vara mycket dålig under den aktiva isbildningstiden och direkt dålig under snöstormsförhållanden.

Vilka grundläggande hälso- och säkerhetskrav på konstruktion och tillverkning av maskiner ställer MD 2006/42/EC (AFS 2008:3)?

För att uppfylla krav för CE-märkning samt för att få ta vindkraftverk i drift och i bruk bl.a. i enlighet med MD:s bilaga 1, punkt 1.3.3 **"ska åtgärder vidtas för att förhindra att fallande eller utkastade föremål ger upphov till risker"**.

Definition, utdrag ur AFS 2008:3:

- b) riskområde:** "varje område inom eller omkring en maskin där en persons hälsa eller säkerhet kan utsättas för risk",

Vilka tekniska krav ställer AFS 2006:04 – Användning av Arbetsutrustning?

Exempelvis framgår av bilaga A 2.9, **Fallande föremål och utkast, att "en arbetsutrustning, som medför risk på grund av fallande föremål eller något som kastas ut, skall ha lämpliga skyddsanordningar anpassade efter riskerna"**.

Definition utdrag ur AFS 2006:04:

- *Arbetsutrustning: "Maskin, anordning, verktyg, redskap eller installation som används i arbetet."*
- *Riskområde: "Område inom arbetsutrustningen eller i dess omgivning, där utrustningen kan medföra risk för ohälsa eller olycksfall för någon som helt eller delvis uppehåller sig där."*

Genom riskhantering, som riskinventering, riskanalys och riskbedömning skall "Tillverkaren"/"Importören" enligt MD grundligt och systematiskt arbeta sig igenom alla de arbetsmoment och funktioner som kan komma ifråga och därigenom se vilka hälso- och säkerhetsrisker, som kan tänkas finnas. Kan man finna riskkällor och sannolikheten för att en skada kan inträffa eller kan tänkas kunna inträffa samt vad som kan bli den värsta tänkbara följden av skadan, görs en åtgärdsplan som beskriver de åtgärder som vidtagits för att eliminera de risker, som maskinen/vindkraftverket är förknippad med. Vid riskbedömning enligt fordringar i MD, med stöd av SS-EN ISO 14121-1:2007 (Maskinsäkerhet - Principer för riskbedömning), som för maskiner som vindkraftverk är obligatorisk skall hänsyn tas till den allvarligaste skada eller ohälsa som kan antas/tänkas inträffa vid varje identifierad risk, även om sannolikheten är obetydlig/liten för att skada eller ohälsa skall inträffa.

Av AFS 2008:3 (MD 2006/42/EG) framgår bland annat, att "Tillverkaren"/"Importören" skall garantera maskinens säkerhet, det vill säga dess förmåga att under hela sin livscykel garantera att ingen person, egendom eller husdjur kommer till skada och/eller ohälsa. Det vill säga produkten vindkraftverk skall minst uppfylla EG produktdirektivens grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskrav för att få CE-märkas samt tas i drift och i yrkesmässigt bruk, alltså vindkraftverk skall vara så säker som skäligen kan förväntas ur det perspektiv som den är tänkt att användas till, vilket även inkluderar rimlig förutsebar felanvändning och får bland annat inte utgöra eller kunna tänkas utgöra någon som helst risk eller fara för person samt i förekommande fall husdjur och egendom, som befinner sig innanför och/eller utanför riskområdet (säkerhetszonen).

Grundregeln, enligt 6 § i MD 2006/42/EC (AFS 2008:3), är att en maskin skall uppfylla de grundläggande hälso- och säkerhetskraven i bilaga 1. Detta innebär tydligt och klart, att det är "Tillverkarens"/"Importörens" grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskrav som alltid minst måste uppfyllas för att vindkraftverk skall få CE-märkas och tas i drift. De skilda delarna skall behandlas vad avser såväl skyddskonceptets utförande som certifieringsförfarandet. Detta innebär i princip att varje delmaskin som avlämnas av en underleverantör, förutom att uppfylla de tekniska kraven i MD 2006/42/EC (AFS 2008:3), bilaga 1, också ska ha genomgått de i MD 2006/42/EC nämnda certifieringsprocedurerna. Vad som här nämnts gäller alltid om en maskin kan fungera självständigt, som vindkraftverk.

För att intyga att en maskin och/eller säkerhetskomponent överensstämmer med bestämmelserna i MD skall för varje tillverkad maskin eller säkerhetskomponent ha utfärdats en "EG-försäkran om överensstämmelse" ("CE-Declaration of Conformity") med de grundläggande (väsentliga) kraven, stödda av bindande tekniska fordringar i relevanta harmoniserade standarder. Då de grundläggande (väsentliga) kraven i enlighet med relevanta produktdirektiv uppfyllts skall en maskin dessutom ha försetts med väl synlig CE-märkning i enlighet med CE-märkningsdirektiv 93/68/EEC, införd i Sverige genom lag 1992:1534, för att få tas i drift. Skyldigheten att anbringa CE-märkning gäller alla produkter som omfattas av direktiv i vilka CE-märkning föreskrivs, och som är avsedda för den

gemensamma marknaden. CE-märkning skall sålunda anbringas på alla nya produkter, oberoende av om de är tillverkade i någon medlemsstat eller i tredje land.

OBSERVERA att CE-märkningen endast anger att maskinen – enligt tillverkarens uppfattning – uppfyller direktivets grundläggande hälso- och säkerhetskrav.

Arbetsgivaren/verksamhetsutövaren måste också alltid själv förvissa sig om att maskinen verkligen är säker att använda.

Det är förbjudet att anbringa märkning som kan vilseleda tredje (3:e) person vad gäller CE-märkningens innebörd. Det är också åtalbart att ta en icke CE-märkt maskin i yrkesmässigt bruk.

En arbetsgivare/verksamhetsutövare får endast använda maskinen, vindkraftverk, om den minst uppfyller grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskrav i enlighet med relevanta EG - produktdirektiv samt Arbetsmiljöverkets föreskrift, AFS 2006:04 - Användning av arbetsutrustning.

Arbetsgivaren/verksamhetsutövaren har också ansvaret för maskinens säkerhet enligt Arbetsmiljölagens 3 kap. 8 §, oavsett om vindkraftverk är CE-märkta eller ej.

OBSERVERA att EU:s medlemsstater är skyldiga att vidtaga alla erforderliga åtgärder för att förbjuda eller hindra att CE-märkta produkter, som används för avsedda syften, släpps ut på marknaden eller för att dra tillbaka dem från marknaden i de fall som aktuella produkter riskerar eller kan tänkas riskera att hota enskilda personers hälsa eller säkerhet eller andra allmänna intressen, som täcks av tillämpliga direktiv. Det kan konstateras att Sverige inte lever upp till sin skyldighet enligt ovan, utan begår dagligen brott mot tvingande EU-lagstiftning då det gäller vindkraftverk.

”- Är inte ett vindkraftverk istället en **anläggning** där det finns många komponenter varav en del kan omfattas av AFS 2008:3?”

Vindkraftverk är ingen ”anläggning” enligt överordnad och tvingande EU-lagstiftning utan en maskin som kan fungera självständigt.

OBSERVERA att Rådets direktiv 89/106/EEC (CPD) av den 21 december 1988 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om byggprodukter, som är baserat på den nya metoden och helhetsmetoden och de svenska rättsakter som enligt följande har införts i svensk lag av myndigheten Boverket genom Plan- och bygglagen (PBL) (1987:10), Lag (1994:847) tekniska egenskapskrav på byggnadsverk m.m., förordning (1994:1215) om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk, m.m., föreskrifterna BFS 1997:29 Boverkets föreskrifter om CE-märkning av byggprodukter, BFS 1993:57 med ändringar (BBR – Boverkets byggregler), BFS 1993:58 med ändringar (BKR – Boverkets konstruktionsregler), BFS 2004:10 (EBS Boverkets regler om tillämpning av europeiska beräkningsstandarder och BFS 1995:6 med ändringar (TYP 3 Boverkets föreskrifter och allmänna råd om typgodkännande och tillverkningskontroll), inte omfattar/innefattar produkten/maskinen vindkraftverk annat än ev. PBL under byggnadsskedet på anläggningsplatsen. Det vill säga, svensk bygglovs-, anmälnings- och/eller tillståndsprövning avseende vindkraftverk omfattar inte alls maskinrelaterade hälso- och säkerhetsaspekter/säkerhetsrisker. Konsekvensen av att tillämpa PBL och/eller lagen och förordningen om tekniska egenskapskrav på byggnader med stöd av grundkraven i byggnadsverkslagen kan bli

förödande då bland annat de egenskapskrav som ställs på ett byggnadsverk innebär att något säkerhetsavstånd (riskområde) inte behövs. Detta strider direkt mot de grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskrav som måste uppfyllas för, att vindkraftverk skall få CE-märkas och ta i drift i kallt och/eller isigt klimat/miljö, enligt MD 2006/42/EC med stöd av relevanta harmoniserade standarder.

Rådets direktiv 89/106/EEG (CPD) av den 21 december 1988 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om byggprodukter

”HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I Tillämpningsområde - Definitioner - Krav - Tekniska specifikationer - Fria varurörelser

Artikel 1

Detta direktiv gäller byggprodukter i den mån de berörs av de väsentliga kraven på byggnadsverk i artikel 3.1.

- 2. I detta direktiv avses med byggprodukt varje produkt som tillverkats för att infogas varaktigt i byggnadsverk, såväl i byggnader som i andra anläggningar*

Byggprodukter benämns i fortsättningen produkter. Byggnader och andra anläggningar benämns i fortsättningen byggnadsverk.”

OBSERVERA, rådets direktiv 89/106/EEG och de svenska rättsakter som enligt ovan har införts i svensk lag inte omfattar produkten/maskinen vindkraftverk.

Kompletterande information

”The New Approach” (”den nya metodens”) tvingande lagstiftningsteknik.

Den nya metoden är tillsammans med ”helhetsmetoden” en lagstiftningsteknik som används för den fria rörligheten av varor/produkter på EG:s (EU:s och EES:s) inre marknad och som tillämpar gemensamma harmoniserade Europastandarder, som stöd för lagstiftningar.

”Den nya metoden” är en flexibel och teknikneutral lagstiftning, som inte bygger på detaljerade produktspecifika tekniska krav, utan som istället fastlägger väsentliga krav (för att säkra en hög skydds nivå i fråga om till exempel hälsa, säkerhet, konsument- och miljöskydd) för produkter och på så sätt främjar innovation och konkurrenskraft.

”Den nya metodens direktiv” baseras på artikel 95 i EG-fördraget och antas i enlighet med medbeslutandeförfarandet, som föreskrivs i artikel 251 i EG-fördraget. Den nya metodens teknik och strategi för reglering, fastställdes i Rådets resolution år 1985, i vilken man fastställde följande principer:

1. Den rättsliga harmoniseringen begränsas till väsentliga krav som produkter som släpps ut på den gemensamma marknaden måste uppfylla.
2. De tekniska specifikationerna för produkter som uppfyller de väsentliga krav som föreskrivs i direktiven, fastställs i form av harmoniserade standarder.
3. Tillämpningen av harmoniserade eller andra standarder förblir frivillig och tillverkaren kan alltid tillämpa andra specifikationer för att uppfylla kraven, men de

(lägsta) krav som fastställts i en relevant harmoniserad standard måste alltid uppfyllas.

EG:s produktdirektiv är tvingande rättsföreskrifter, som täcker en mängd produktområden. Gemensamt för direktiven är att alla innehåller krav på CE-märkning av produkter som marknadsförs inom EG. Utmärkande för den nya metodens (The New Approach) produktdirektiv:

- a) Gemensamma grundläggande och övergripande hälso- och säkerhetskrav har lagts fast i Europaparlamentets och Rådets direktiv.
- b) Direktiven tolkas i harmoniserade (=godkända av EU-kommissionen) Europa-(EN/HD) standarder. Sådana harmoniserade standarder kan sägas vara detaljtillämpningar som till exempel tillverkande företag, konstruktörer och projektörer behöver känna till för att kunna uppfylla de grundläggande och övergripande säkerhetskraven.
- c) En harmoniserad standard enligt ”den nya metoden” är en europastandard (EN), som utarbetats på uppdrag av EU-kommissionen och har publicerats i EU:s officiella tidning (Official Journal, OJ). Den antagna harmoniserade standarden skall implementeras som svensk standard (SS-EN).
- d) Standardiseringsarbetet följer den tekniska utvecklingen inom olika områden och ska fortlöpande anvisa säkerhetslösningar som är tekniskt och ekonomiskt försvarbara (=The State of the Art). Det är frivilligt att tillämpa standard, egna lösningar är möjliga, så länge man minst uppnår ”The State of the Art”, det vill säga den säkerhetsnivå som fastlagts genom relevant harmoniserad standard, som till exempel EN 954-1:1996 och SS-EN 60204-1

När Sverige skrev på EES-avtalet 1994 fanns det ett stort antal förordningar och direktiv färdiga, som Sverige då skulle införa i vårt eget svenska regelverk. Bland dessa ingick bland annat: Maskindirektivet (MD) 89/392/EC som är ett ”The New Approach” (”den nya metoden”) direktiv med fullständig harmonisering, med den svenska lagstiftningen genom arbetsmiljölagen AML 1997:1160, arbetsmiljöförordningen AMF 1997:1166 samt genom föreskriften AFS 1993: 10 - Maskiner och andra tekniska anordningar (omtryckt genom föreskriften AFS 1994:48). MD, som gällde fullt ut i Sverige från den 1 januari 1995 till 2009-12-29 då AFS 1993:10 ersattes av AFS 2008:3), reglerar de grundläggande (väsentliga) kraven på maskinprodukter med avseende på hälsa och säkerhet för person och i förekommande fall egendom och husdjur. MD anger och ställer också krav på hur maskiner skall konstrueras och tillverkas så att de grundläggande produktsäkerhetskraven mot konstruktionsfel, fabrikationsfel och instruktionsfel uppfylls, det vill säga så att maskiner får de hälso- och säkerhetsegenskaper som krävs med beaktande av dess fysiska uppställningsplats.

OBSERVERA även, att EU-domstolens huvudsakliga uppgift är att tolka EU-ländernas gemensamma regelverk och har ensamt mandat att tolka och döma i tvister/mål om hur EG-rätten skall tillämpas. Detta innebär att **ingen svensk domstol har mandat att tolka och döma i tvister/mål, som berör direktiv enligt ”den nya metoden”, t.ex. EG:s/EU:s-**

produkt direktiv, utan att inhämta förhandsavgörande/förhandsutlåtande från EU-domstolen.

Harmoniserade standarder

Det är helt oacceptabelt för maskinsäkerheten, rättstillämpningen och rättssäkerheten, att Boverket genom vilseledande information, informerar Sveriges kommuner, landsting, Energimyndigheten och andra organisationer, att **"för vindkraftverk finns ännu ingen harmoniserad standard framtagen vad Boverket känner till"** då det visst finns harmoniserade standarder (framtagna på uppdrag av EU-kommissionen), som även gäller för maskinen vindkraftverk. Vet inte en myndighet som Boverket om ifall det finns standarder för en viss maskintyp och/eller hur de harmoniserade standarderna skall tillämpas för maskiner bör myndigheten rådfråga SIS, Swedish Standards Institute innan de sprider felaktig information.

En harmoniserad standards relation till grundläggande krav i EG/EU-direktiv, se den i respektive standard ingående informativa bilagan (annex) Z.

Alla harmoniserade europastandarder (EN) inom området maskinsäkerhet är indelade i olika typer. Man har valt att dela in standarderna i typ A, B och C. Under standard typ:

- A, hittar man generella principer tillämpbara på alla maskintyper, till exempel säkerhetsrelaterade delar i styrsystem och riskbedömning.

- B, hittar man generella gruppstandarder, där fokus ligger på säkerhetsaspekter eller säkerhetsanordningar för en särskild maskin eller grupp av maskiner, till exempel skyddsavstånd, säkerhetskrav för styrutrustning samt för fluidsistem och deras komponenter - Hydraulik.

- C, samlas standarder som anvisar säkerhetslösningar för en viss maskintyp, till exempel bandtransportörer och transportsystem. C-standarder tillämpar alltså direktivens säkerhetssyn på en viss maskintyp.

Finns inte någon fastställd C-standard för den aktuella maskinen (för vindkraftverk finns ingen fastställd C-standard) kan man använda A- och B-standarder för att påvisa överensstämmelse mot direktivets grundläggande (väsentliga) fordringar genom att peka ut relevanta delar av dessa för maskinen i fråga. När en fastställd C-standard skiljer sig från ett eller flera krav som behandlas i A- eller B-standarder, är det C-standardens säkerhetskrav som minst skall uppfyllas, oavsett om "Tillverkaren"/"Importören" följt harmoniserade standarder eller ej för att uppfylla säkerhetskravet. Det vill säga trots, att tillämpningen av harmoniserade standarder är frivillig är de vägledande för den tekniska utvecklingsnivån och för att de grundläggande hälso- och säkerhetskrav i enlighet med MD 98/37/EC ersatt av MD 2006/42/EC sedan 2009-12-29 (AFS 1993:10 ersatt av AFS 2008:3) bilaga 1 skall uppfyllas för alternativa lösningar, måste dessa erbjuda minst samma skyddsnivå som motsvarande harmoniserad standard anger.

Förutom ovan nämnda harmoniserade Europa (EN)-standarder finns även prEN-standarder, förslag till europastandarder från CEN, CENELEC eller ETSI, som inte är helt färdiga/fastställda och som därmed inte kan ligga till grund för CE-märkning. Det färdiga förslaget, prEN, blir en gällande standard först när någon av CENs medlemsländer har fastställt den som sin nationella standard, i Sverige heter den då SS-EN X...X, men först då

standarden blivit godkänd av kommissionen och publicerats i Official Journal (OJ)– blir det en harmoniserad standard.

The State of the Art

Standardiseringsarbetet följer den tekniska utvecklingen inom olika områden och ska fortlöpande anvisa säkerhetslösningar som är tekniskt och ekonomiskt försvarbara (=The State of the Art). Det är frivilligt att tillämpa standard, egna lösningar är möjliga, så länge man uppnår ”The State of the Art”, det vill säga den säkerhetsnivå som fastlagts genom relevant harmoniserad standard.

Produktansvar

Alla produktdirektiv påverkas av produktansvar genom produktansvarslagen (PAL, 1992:18, uppdaterad t.o.m. SFS 1995:1185), som infört EG-direktivet (85/374/EEC).

”Tillverkaren”/Importörens” har ett strikt ansvar enligt produktansvarslagen (PAL, 1992:18). Produktansvar inträder enligt lagens 1 § när en produkt på grund av en säkerhetsbrist orsakar en skada på annat än produkten själv. Med säkerhetsbrist menas att produkten inte varit så säker som skäligen kan förväntas med hänsyn till dess förutsedda användningsområde, 3 §. Skadan måste ha uppkommit som en följd av att produkten i någon mån brister i säkerheten och behöver inte alltid bero på ett fel. Ett fel enligt avtal behöver inte innebära en säkerhetsbrist om produkten inte samtidigt kan anses vara farlig i någon aspekt och brista i rimlig säkerhet. En farlig egenskap kan också stämma överens med avtal och är således inget fel i köprättslig mening, men väl en säkerhetsbrist om säkerheten inte tillgodosetts på ett tillfredsställande sätt. Solidariskt ansvar enligt PAL uppstår då säkerhetsbristen finns i en annan tillverkad beståndsdel till slutprodukten, eller om flera på annat sätt medverkat till farligheten i produkten. Den ”Slutliga tillverkaren” svarar då solidariskt med ”Tillverkaren” eller ”Importören” av beståndsdel.

Ansvar för en varas och produkts säkerhet har lagts på ”Tillverkaren” eller ”Importören”. Arbetsgivaren/verksamhetsutövaren kan även vara ”Tillverkaren” och ”Importören”.

Med tillverkare avses i direktiv grundade på den nya metoden alltså den person (fysisk/juridisk), som ansvarar för den övergripande kontrollen över val av konstruktionslösningar och maskinfunktioner samt tillverkning av en produkt/maskin i syfte att släppa ut den på den gemensamma marknaden i eget namn.

Produktansvarslagen omfattar konstruktions-, tillverknings- och instruktionsfel. Den svenska produktansvarslagen innefattar inte utvecklingsfel. I vissa EU-länder innefattas även utvecklingsfel.

Produktansvar är först och främst ett ansvar som gäller ”Tillverkaren” (tillverkaren kan även vara arbetsgivaren/verksamhetsutövaren) av maskinen. Dock kan även andra omfattas av tillverkaransvaret t.ex.:

- Underleverantörer av såväl komponenter som råvaror.
- Näringsidkare som befattar sig med produkten.
- Importören.

Ovanstående grupper har här ett solidariskt ansvar.

I det fall så kallade ”små” vindkraftverk är en konsumentprodukt, som inte uteslutande används i näringsverksamhet måste ”Tillverkaren”/”Importören” tillförsäkra att vindkraftverk inte orsakar skada eller ohälsa genom, att även uppfylla relevanta krav i produktsäkerhetslagen (PSL, 1988:1604), som infört EG:s-produktsäkerhetsdirektiv (92/59/EEC) i den svenska lagstiftningen. PSL 1988:1604 ersattes den 1 juli 2004 av PSL 2004:451. Att bland annat notera är, att skyddsutrustning och/eller varningsskyltar inte frikänner från ansvar om en högre säkerhetsnivå är möjlig.

Enligt Boverkets ”Vindkraftshandbok” (av januari 2009) sidorna 32 och 33 skall ”kommunerna ansvara för att bedöma behovet av riskavstånd och om någon särskild riskanalys behöver göras”. Kan detta råd, om den åtföljs av kommuner, innebära ett straffrättsligt ansvar för kommunerna? Men hur kan Sveriges kommuner som sannolikt inte kan vara ”Tillverkare”/”Importör” av vindkraftverk ansvara för, att bedöma behovet av riskavstånd/riskområde och om någon särskild riskanalys behöver göras då de med största sannolikhet inte kan ansvara för den övergripande kontrollen över val av konstruktionslösningar och maskinfunktioner samt tillverkning av vindkraftverk i syfte att släppa ut den på den gemensamma marknaden i eget namn? På vilket sätt tar den svenska staten och/eller den berörda kommunen över produktansvaret från ”Tillverkaren”/”Importören”/”Verksamhetsutövaren” i det fall den svenska kommunen fastställt, att det av ”Tillverkaren”/”Importören” uppgivna riskavståndet/riskområdet inte behöver uppnås och vindkraftverk ställs upp och tas i drift på den plats som kommunen fastställt? Har ställt frågan till regeringen, förvaltningsdomstolar, m.fl. utan att få något svar.

Bureå 2010-09-20

Claes-Erik Simonsbacka

Bilaga 1: Vad säger bl.a. vindkraftsbranschen själv om vindkraftverk i kallt och/eller isigt klimat?